

ԱՆԱԼԻՏԻԿ ԵՐԿՐԱԶԱՓՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ ՂՈՒԿԱՍ ՏԵՐՏԵՐՅԱՆՑԻ  
«ԵՐԵՔԱՆԿԻՆԱԶԱՓՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՏԱԾՔ ԿՈՆԻ»  
ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

XVIII դարի հայկական տպագիր մաթեմատիկական գրականությունից մինչև այժմ մեզ հայտնի է յոթ աշխատություն, այդ թվում Ա. Պրոնյանի և Ս. Աղամալյանցի գիտական բարձր մակարդակով գրված ծավալուն ուսումնական ձեռնարկները, որոնք ներկրված են թվաբանության և երկրաչափության հարցերին:

XIX դարում զգալիորեն ավելանում է ուսումնական գրականության հրատարակումը, միաժամանակ ընդգրկելով մաթեմատիկական գիտության տարբեր բնագավառները: Դա հետևանք էր Հայաստանում և հայկական գաղութներում XIX դարի սկզբում թափ առած մտավոր շարժման, դպրոցական շինարարության, որը զարգանալով դարձավ ազգային ինքնորոշման ամենակարևոր գործոններից մեկը:

1810 թվականին Աստրախանում բացվում է Աղաբաբյան դպրոցը, 1815 թ. Մոսկվայում՝ Լազարյան ճեմարանը, 1824 թ. Թբիլիսիում՝ Ներսիսյան դպրոցը, հետագայում բացվում են Երևանի և Շուշու թեմական դպրոցները և այլն: Վենետիկում, Կալկաթայում, Կոստանդնուպոլսում, Զմյուռնիայում, Փարիզում, Վիեննայում և այլ քաղաքներում աշխուժանում են գործող դպրոցները, բացվում են նորերը: XVIII—XIX դարերում մի շարք դրպրոցներում հիմնվում են տպարաններ, որոնց միջև մրցակցություն է սկսվում:

Մաթեմատիկական գիտությունների բնագավառում դպրոցների պահանջը բավարարելու համար հրատարակվում են մայրենի լեզվով ուսումնական ձեռնարկներ: Եթե նկատի չունենանք վերահրատարակությունները, ապա XIX դարում լույս են տեսել թվաբանական ավելի քան 60, երկրաչափական՝ 13, հանրահաշ-

վական՝ 8 և հռանկյունաշափական 3 անուն ուսումնական ձև-  
նարկներ<sup>1</sup>։ դրանց մեջ կան այնպիսիք, որոնք իրենց դիտական  
մակարդակով հետ չեն մնում Արևմտյան Եվրոպայում լույս տե-  
սած ձևնարկներից։

Զգալի հետաքրքրություն է ներկայացնում 1846 թ. Վիեննա-  
յում Ղուկաս Տերտերյանցի հրատարակած «Երեքանկյունաշափու-  
թիւն և հատածք կոնի» աշխատությունը, որի երկրորդ մասը նը-  
վիրված է բարձրագույն մաթեմատիկային՝ անալիտիկ երկրա-  
շափությունը, Աշխատությունը մեզ հասած առաջին տպագիր գործն  
է, որտեղ մալրենի լեզվով շարադրվում է անալիտիկ երկրաշա-  
փությունը, ուստի արժե համառոտակի քննել այդ աշխատության  
բովանդակությունը։

Աշխատությունը գրված է գրաբարով։ Մովալը 134 էջ է։  
Առաջարանում հեղինակը գրում է. «Շահք և օգուտք, դրս մաթե-  
մատիկական ուսումն մատակարարէ հասարակաց կենաց, և մե-  
ծատարած տիրութիւնն՝ զոր կալեալ ունի նա ի բնական գիտու-  
թեան, և յայլ ևս գիտութիւնս մերձաւորս նորին, դարձեալ ան-  
հնարին դարգացումն, զոր մատուցանէ մարդկեղէն հանճարոյ,  
գրգիւ իմն լինին և հռանդն ածեն ուսումնականաց, որչափ հնար  
իցէ տածել զուսողութիւն, և սիրելի առնել զայն մանկուտոյ, և  
մուծանել ի դպրոցս զուսումն նորին։ Հայսմանէ վարեալ, կամե-  
ցար մերովսանն աշխատ լինել առ հասանելոյ ի սոյն, զոր իսկըզ-  
բանէ իսկ հզար կէտ նպատակի։

Այս երրորդ տումար ուսողութեանս, որ և է վերջին, ունի զե-  
րեքանկյունաշափութիւն, և ըզճառս հատածոցն կոնի, որք կա-  
րեւորք են առ կատարեալ ուսումն ուսողութեան, և են մասն նո-  
րին, և ոչ սակաւ նպաստաւոր առ ուսանելոյ զփիւսկեան ուսումն  
և զգործական երկրաշափութիւն։ Ի սմին, (որպէս գոնեայ մեզ  
թուի) գտանիցեն ուսանելիք զամենայն օրէնս, և զհասարակաց  
օրինակս՝ որք ի սոյնպիսի մատեանս հարկ է թէ գտանիցին առ  
ուսուցանելոյ մանկուտոյ ի դպրոցս, որով և ունիցին ի ձեռս զբո-  
վանդակ ուսողութիւն անթերի և կատարեալ»։

Կոնական հատածքներին հատկացված է 44 էջ։ Գրքի վերջում  
դետեղված 34 երկրաշափական գծագրերից 21-ը վերաբերում են  
կոնական հատածքներին. այդտեղ դիտարկվում են երկրորդ կար-

<sup>1</sup> Տե՛ս Մ. Մ. Ստեփանյան, Մաթեմատիկայի հայերեն դասագրքերը և նրա  
դասավանդման հարցերը հայկական դպրոցներում XIX դարի երկրորդ կեսին,  
թեկն. դիս. (ձեռագիր), հավելված III, Երևան, 1973։



ուղղանկյուն և շեղանկյուն կոորդինատային սիստեմը, սակայն բոլոր հիմնական մաթեմատիկական առնչությունները և հավասարումները արտածվում են սինթետիկ եղանակով: Այս հանգամանքը չպետք է դարձացնի մեզ, որովհետև XIX դարի հատկապես առաջին կեսում անալիտիկ և սինթետիկ մեթոդները միահյուսված էին հանգես զալիս: Այդ առթիվ մաթեմատիկայի պատմության խոշոր մասնագետ Գ. Վիրիստները գրում է. «Կոնական հատածքների պատմության մեջ XIX հարյուրամյակի առաջին կեսը մեթոդական տեսակետից և ըստ բովանդակության այնքան նոր բան տվեց, որ մենք այստեղ չենք կարող քիչ բան ընտրել. ըստ որում սինթետիկ և անալիտիկ հետազոտություններն այս բնագավառում այնքան սերտորեն են միահյուսվել, որ չափազանց դժվար է որոշել դրանց սահմանը»<sup>2</sup>:

Աշխատության վերջում (14 էջի սահմաններում) տրված են օգտագործված հիմնական մաթեմատիկական տերմինները՝ հայերեն, դերմաներեն, ֆրանսերեն և լատիներեն լեզուներով: Նշենք դրանցից մի քանիսը. կոնագիծ (պարաբոլ), աեկի (հիպերբոլ), երկայնաձիգ բոլորակ (էլիպս), ուղղիչ (գիրեկտրիսա), յապաված (արսցիսա), կարգած (օրդինատ), հնոց (ֆոկուս), բառնալի (վեկտոր), անանկանելի (ասիմպտոտ), առընթերաչափ (պարամետր) և այլն:

Այժմ ավելի մանրամասն անդրադառնանք կոնական հատածքների բովանդակությանը՝ կատարելով համապատասխան մեջբերումներ:

Աշխատության առաջին գլուխը նվիրված է պարաբոլին (98-ից մինչև 107 հատվածները): 98-րդ հատվածում տրվում է պարաբոլի սահմանումը. «կոնագիծն է կոր ինչ գիծ, որոյ իւրաքանչիւր կետն նոյնչափ ինչ հեռի է ի կիտէ իմեքէ, որչափ ինչ միանգամ հեռագուն կայցէ յուղիղ ինչ զծէ»: 99-ում տրված է խնդիր. «Հաստատուն եղեալ կամ յայտնի են ԳԴ ուղղի գիծն, և հնոցն Հ. առաջի կալ գտանել զբազում կէտս կոնագիծն»: Այստեղ միաժամանակ ցույց է տրվում, որ «Ամենայն ուղիղ գիծ ձգեալ հաւասար հեռաւոր յառանցից անտի, հատանէ զկոնագիծն»: Որտեղից եզրակացնում է՝ «ապա ուրեմն կոնագիծն է կոր ինչ գիծ առանց եզերաց եւ սահմանաց, որ հանապազ հեռանալ յառանցից իւրոց. քանզի յամենայն զծէ որ հաւասար հեռաւոր ձգեալ իցէ յառանցից անտի,

<sup>2</sup> Г. Вилейтнер, История математики от Декарта до середины XIX столетия, М., 1960, стр. 401.

յանհնարին եւ անբաւ հեռաւորութեան հատանի»: Այնուհետեւ «Ամենայն կէտ որ արտաքոյ կայցէ կոնագծի զոր օրինակ ի, առաւել բացարձակ է ի հնոցէ անտի, քան եթէ յուղղիչ գծէ. իսկ կէտ ինչ ի՛ որ կայցէ ի կոնագծին, մերձաւորագոյն է ի հնոցն, քան եթէ ի գիծն ուղղիչ»:

100-րդ հատվածում ցույց է տրվում 1) «կարգածն հնոցին հաւասար է կիսոյ առընթերաչափի». 2) «ի կոնագծի հեռաւորութիւն հնոցի ի գագաթանէ անտի, կամ բացարձակութիւն գագաթան յուղղչէ անտի, հաւասար է շորորոդ մասին առընթերաչափի». 3) «ի՛ կոնագծի բառնալի ճառագայթին իւրաքանչիւր կիտի հաւասար է յապաւածոյ նորին կիտի, յոր յաւելուցու եւ շորորոդ մասն առընթերաչափի»:

$$\left( \delta = p + \frac{m}{4} \right):$$

101-ում տրվում է խնդիր. «Գտանել հաւասարութիւնս ի միասին կարգածոց». այստեղ արտածվում է պարաբոլի հավասարումը, որը գրվում է հետևյալ տեսքով՝  $U^2 = \varphi^2 = ap$  «ապա ուրեմն ի կոնագծի երկրորդ կարողութիւն կարգածոցն հաւասար է ուղղանկեանն որ կազմիցի ի յապաւածոյ եւ յառընթերաչափէ»:

102-ում տրվում է խնդիր. «Զգել գիծ ինչ ուղիղ, որ շօշափիցէ դիտնագիծն ի կէտ ինչ ծանուցեալ  $U$  (Զեւ 16)»:

103-րդ հատվածում ապացուցվում է. «երկպատիկ երկրորդ կարողութիւն ուղղորդ գծի, որ ի հնոցէ անտի կոնագծին ի վերայ շօշափողի միոյ  $U$  կիտի ձգիցի, հաւասար է արդեանց կիսոյ առընթերաչափի եւ բառնալի ճառագայթին այնր կիտի»:

$$2n^2 = \frac{m}{2} \cdot \delta:$$

104 և 105-ում ապացուցվում է. «ի կոնագծի շօշափողն ի ներքոյ՝ հաւասար է երկպատիկ յապաւածոյն, իսկ ուղղորդն ի ներքոյ՝ հաւասար կիսոյ առընթերաչափի»: Այստեղ միաժամանակ որոշվում են շօշափողի և նորմալի մեծությունները.

$$\text{ձև 16 } U\zeta = \sqrt{(a + 4p)p} = 2\sqrt{\delta p}$$

$$U\eta = \sqrt{\left(p + \frac{m}{4}\right)a} = \sqrt{a\delta}$$

Այնուհետեւ ցույց է տրվում «Հատածք առանցից՝ որ կան ի մէջ հնոցի եւ շօշափողի, եւ ի մէջ հնոցի եւ ուղղորդին, հաւասար

են բառնալի ճառագայթին ալնը կիտի», որը հնարավորութուն է տալիս հեշտությամբ կառուցելու շոշափողը ու նորմալը տվյալ կետում:

106-րդ հատվածում արտածվում է պարարտի հավասարումը շեղանկյուն կոորդինատների սխեմայում (ձև 18), իսկ 107-ում լուծվում է խնդիր. «Զտարածություն երեսայ հատածոյ կոնագծի գտանել» (ձև 19):

Երկրորդ գլուխը նվիրված է էլիպսին (108—120 հատվածները):

108-ում տրվում է էլիպսի սահմանումը. «երկայնաձիգ բոլորակն է կոր ինչ գիծ, յորում բովանդակութիւն հեռաւորութեան իւրաքանչիւր կիտի յերկունց հաստատուն կիտից, հաւասար է իրիք հաստատուն գծի» (ձև 20):

111-րդ հատվածում տրված է խնդիր. «ծանուցեալ զմեծագոյն առանցս եւ զերկոսին հնոցս երկայնաձիգ բոլորակին, գտանել զկէտս երկայնաձիգ բոլորակին, բազումս որչափ եւ կամք իցեն» (ձև 20): Ապացույցը տալուց հետո եզրակացնում է, որ մեծ առանցքը էլիպսը բաժանում է երկու հավասար մասերի:

112-ում խոսվում է էլիպսի փոքր առանցքի մասին, 113-ում՝ էլիպսից դուրս գտնվող կետի հեռավորության գումարը ֆոկուսներին չի կարող հավասար լինել մեծ առանցքին:

114-ում ցույց է տրվում. «կէսն փոքրագոյն առանցից է միջին համեմատական ի մէջ մեծագոյն եւ փոքրագոյն բառնալի ճագայթից, կամ ի մէջ հեռաւորութեանց իւրաքանչիւր հնոցն յերկոցունց զազաթանց երկայնաձիգ բոլորակին»:

115-րդ հատվածում խոսվում է էլիպսի պարամետրի մասին, իսկ 116-ում ցույց է տրվում, որ «կէս առընթերաչափն է երրորդ անփակ համեմատական կէս մեծագոյն առանցից եւ կէս փոքրագոյն առանցից» ( $a : p = p : b$ ):

117-ում տրված է խնդիր. «գտանել զհաւասարութիւն վասն իւրաքանչիւր տանկի ճառագայթի (Ձև 20)»:

$$\Sigma U = a + \frac{b^2 p}{m} \quad \quad \quad \Sigma U = a - \frac{b^2 p}{m}$$

118-ում նույնպես խնդիր է. «գտանել զհաւասարութիւն վասն ի միասին կարգածոց երկայնաձիգ բոլորակին»:  $\varphi = \pm \frac{p}{m} \sqrt{(\omega^2 - p^2)}$ : Այս հատվածում ստացված հավասարության և այլ առնչություն-

ների մանրամասն ուսումնասիրության հետ միասին արտածվում է էլիպսի մակերեսը:

119-ում ցույց է տրվում. «Բովանդակութիւն հեռաւորութեանց իրիք կիտի, որ կայցէ արտաքոյ երկայնաձիգ բոլորակի, յերկուց հնոցաց անտի, մեծագոյն է քան զմեծագոյն առանցս երկայնա-ձիգ բոլորակին. իսկ բովանդակութիւն բացարձակութեանց իրիք կիտի, որ կայցէ ի ներքս՝ յերկոցունց հնոցաց, փոքրագոյն է քան զայն առանցս (ձեւ 23)»:

120-ում խնդիր է. «Ձգել գիծ ինչ, որ շօշափիցէ զերկայնաձիգ բոլորակն յայս ինչ որոշեալ կիտի (Ձեւ 24)»:

Այս հատվածում մի շարք առնչությունների հետ միասին վերջում ցույց է տրվում. «Երկպատիկ երկրորդ կարողութիւն իրիք գծի, որ ի կենդրոնէ երկայնաձիգ բոլորակի առ կէտ մի շրջապատին ձգիցի, հաւասար է բովանդակութեան երկրորդ կարողութեանց բառնալի ճառագայթից այնր կիտի, նուազ երկպատիկ երկրորդ կարողութեամբ շաք այլակենդրոնութեանն: Այսինքն (Ձեւ 24)»:

$$24U^2 = 2U^2 + 2U^2 - 24Q^2 \text{ կամ } 2n^2 = 6^3 + 6^{\frac{1}{2}} - 26^2 \text{»}$$

Երրորդ գլուխը նվիրված է հիպերբոլին (121—135 հատվածները):

121 և 122 հատվածներում տրվում է հիպերբոլի հետևյալ սահմանումը. «աւելին է կոր ինչ գիծ, յորում այլակերպութիւն բացարձակութեանց իւրաքանչիւր Մ կիտի (Ձեւ 25) յերկուց որոշեալ Հ եւ Ձ կիտից, հաւասար է իրիք ԹԻ գծի ծանուցելոյ», և մտցվում են հիպերբոլի հետ կապված մաթեմատիկական հասկացողություններն ու տերմինները:

123-ում տրվում է խնդիր. «Ծանուցեալ զխոտորնակ առանցս եւ զհնոցս զերկոսին, գտանել կէտս շրջապատի աւելւոյն, որչափ եւ կամք իցեն»:

124-ում բացատրություն է տրվում հիպերբոլի կեղծ առանցքի և էքսցենտրեսիտեի մասին, իսկ 125-ում սահմանվում է ու որոշվում հիպերբոլի պարամետրը:

126-րդ հատվածում ցույց է տրվում «կէս սուրնթերաչափն է երրորդ անքակ համեմատական առ կէսն խոտորնակ եւ կէսն զուգեալ առանցից» (ա : բ = բ : ը):

127-ում տրված է խնդիր. «Գտանել զհաւասարութիւն վասն բառնալի ճառագայթից աւելւոյն»:

128-ում նույնպես խնդիր է. «Գտանել զհաւասարութիւն վասն

ի միասին կարգածոց միո միո կիտից աւելոյն»։ Լուծումը տալիս է հետեւյալ հավասարումը

$$\phi^2 = \frac{p^2}{m^2} (p^2 - m^2),$$

129-ում ստանում է հավասարակող հիպերբոլի հավասարումը՝

$$\phi^2 = p^2 - m^2,$$

130-ում լուծվում է. «Այլակերպութիւն բացարձակութեանց իւրաքանչիւր ն կիտի, որ կայցէ արտաքոյ աւելոյն, յերկոցունց հնոցաց (Ձեւ 26) փոքրագոյն է քան զխոտորնակ առանցս. իսկ եթէ կէտ ինչ ն կայցէ ի ներքս յաւելոյն, յայնժամ այլակերպութիւն բացարձակութեանցս ի հնոցաց, մեծագոյն է քան զխոտորնակ առանցս»։

131-րդ հատվածում խնդիր է. «Ձգել զիծ ինչ ուղիղ, որ դաւելին շօշափիցէ յայս ինչ Մ կիտի» (ձև 27)։

132-ում խոսվում է հիպերբոլի ասիմպտոտների մասին, իսկ 133-ում ցույց է տրվում, որ հիպերբոլի ասիմպտոտները չեն հանդիպում հիպերբոլին որքան էլ շարունակենք։

134-ում ցույց է տրվում. «Հատածք, որ զինչ եւ իցէ ուղիղ զծի ի մեջ անանկանկեացն եւ աւելոյն, միմեանց հաւասարք են» (ձև 29)։

134-ում խնդիր. «գտանել զհաւասարութիւնն վասն աւելոյն առ համեմատութեամբ անանկանկեացն»։

135-րդ հատվածում վերլուծվում են կոնական հատածքների երեք դեպքերը. «Համարեսցուք եթէ (Ձեւ 32, 33, 34) ԱՐԳ երեքանկին իցէ կտրուած ինչ ուղղորդ կոնի, եւ իցէ այնպէս զի կըտրուածս անցանիցէ ընդ Գ զազաթն եւ ընդ ԱԲ կէս երկակտուրն խարսխին։ Եւ հատանիցի կոնն յերկրորդ ինչ ԴՐՍ երեսաց, որ ուղղորդ իցէ ի վերայ ԱՐԳ երեքանկեան, եւ ուղիղ գիծն ԴՔ իցէ գիծն հատանելոյ երկոցունց երեսացն զմիմեանս։ Անկիւնն ԲԴՔ, է միտութիւն ԲԳ կողման կոնին ի ԴՐՍ հատանող երեսս. իսկ գիծն հատանելոյ այսր ԴՐՍ երեսաց եւ կոնին զմիմեանս, է կոր ինչ գիծ եւ է։

Ա. կոնագիծ, եթէ ԲԴՔ անկիւնն միութեան հաւասար իցէ ԱՐԳ անկեան զազաթան, կամ հատանող ԴՐՍ երեսքն՝ հաւասար հեռւոր իցէ յԱզ կողմանէ կոնին (Ձեւ 32)։

Բ. երկայնաձիգ բուրակ, եթէ ԲԴՔ անկիւնն՝ մեծ իցէ քան զանկիւնն ԱԳԲ որ ի զազաթան (Ձեւ 33):

Գ. աւելի, եթէ անկիւնն ԲԴՔ փոքրագոյն իցէ քան զԱԳԲ անկիւնն զազաթան (Ձեւ 34):

Տերտերյանցի աշխատությունը, հայկական պետականության, ազգային համալսարանի բացակայության պայմաններում, խոշոր դեր է խաղացել մաթեմատիկական գիտելիքները հայերի մեջ տարածելու գործում:

Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատումը, Երևանի պետական համալսարանի հիմնադրումը նոր էջ բացեցին հայ ժողովրդի բազմադարյան պատմության մեջ: Սովետական տարիներին Հայաստանում բուռն կերպով զարգացավ մաթեմատիկական գիտությունը, ստեղծվեց մայրենի լեզվով մաթեմատիկական գրականություն, մշակվեցին հայերեն տերմիններ մաթեմատիկական գիտության տարբեր բնագավառներում: Դրա ապացույցը կարող է լինել 1965 թ. տպագրված Ա. Ն. Տոնյանի, Վ. Ս. Տոնյանի հինգ-լեզվյան «Մաթեմատիկական տերմինների բառարանը»:

Մեր ժամանակներում մաթեմատիկական գիտության հարաճուն պահանջները բավարարելու համար, անհրաժեշտ է ուժեղացնել աշխատանքները հայերեն մաթեմատիկական տերմինների մշակման ու զարգացման ուղղությամբ: Եթե Տերտերյանցի աշխատությունը բովանդակության տեսակետից ունի միայն պատմական նշանակություն, ապա մաթեմատիկական տերմինների առումով այն իր արժեքը չի կորցրել նույնիսկ մեր օրերում:

Օրվա խնդիր է դարձել XVIII—XIX դարերում հայկական ձեռագիր և տպագիր աշխատություններում գործածված մաթեմատիկական լավագույն տերմինների զատումն ու վերստին գործադրության մեջ դնելը: Անհրաժեշտ է փոխառումների հետ միասին, օգտագործելով լեզվաշինարարության բնագավառում ունեցած հարուստ փորձը, ստեղծել հայերեն նոր բառեր ու տերմիններ, որը հնարավորություն կտա առաջիկա տարիներին կազմել և հրատարակել մաթեմատիկական տերմինների ավելի լիակատար բառարան:

Ստորև բերվում է Ղ. Տերտերյանցի աշխատության վերջում տպագրված մաթեմատիկական տերմինների բառացանկը:

- Աղիզն, Բ. 28, Bogen, arc, arcus.  
 Աճեցող, Ա. 59, Wachsen, steigend, *croissant*, crescens.  
 Այլակենդորոն, Բ. 29 (արտակենդորոն\*), *excentrich*, *excentrique*, *excentricus*.  
 Այլակենդորոնութիւն, Գ. 92, *Excentrität*, *excentricité*, *excentritas*.  
 Այլակերպութեան հաշիւ, Ա. յոչք. *Differenzialrechnung*, *calcul différentiel*.  
 Այլակերպութիւն, Ա. 14, (տարբերութիւն) *Differenz*, *Unterschied*, *Rest*, *différence*, *excès*, *differentia inter minuendum et subtrahendum*.  
 Անանկանեկի, Գ. 113, *Ashmlote*, *asymtote*, *asymtota*.  
 Անբաւ, կամ անսահման, Ա. 148, *Unendlich*, *infini*, *infinitus*.  
 Անբաւն. Ա. 101, *Unecht*, *uneigentlich*, *impropre*, *spurius*.  
 Անգամ, Ա. 43, *Glied*, *terme*, *terminus*.  
 Անգոյլ, Ա. 75, *Ungerad*, *impair*, (numerus) *impar*.  
 Անկանոն կամ | Բ. 27, (մարմին,) *Unregelmäßig*, *irregulär*, *irrégulier*,  
 Անկարգ, | Բ. 244, (կոտոր,) *Irregularis*.  
 Ա. 121, (պարականոն),  
 Անկիւն, Բ. 15, *Winkel*, *angle* *angulus*.  
 Անկիւնագիծ, Բ. 27, (արամանկիւն), *Diagonal*, *diagonal*, *linea diagonalis*.  
 Անկիւնաչափութիւն, *Goniometrie*, *goniométrie*.  
 Անկիւնատոր, Բ. 244, *Eckig*, *angulaire*.  
 Անկիւն ի բոլորակի, Բ. 29, *Winkel am Kreise*, *angulum intra circumum*.  
 Անկիւն կողից, Բ. 231, *Kantenwinkel*.  
 Անկիւն մարմնոյ, Բ. 231, *Förderliche Ecke*, *körperlicher Winkel*, *Körperwinkel*, *angle solide*, *angulus solidus*.  
 Անկիւն միտութեան, Բ. 206, *Reigungswinkel*, *angle d'incidence*, *inclination*.  
 Անկիւն շրջանակի կամ բազմանկեան, Բ. 26, *Umfangswinkel*, *Polygonwinkel*, *angle de contour*, *anguli ad perimetrum*, *angulus polygoni*.  
 Անկիւն շրջապատի, Բ. 30 (շրջանակադիր անկիւն), *Peripherie winkel*, *angle de périphérie*, *de circonférence*, *angulus ad peripheriam*.  
 Անհնարին, Ա. 196, *Unmöglich*, *impossible*, *impossibilis*.  
 Անյայտ հաւասարութիւն, Ա. 402, *Unbestimmte gleichung*, *equation indéterminée* կամ *sourde equatio indeterminata*.  
 Անուանիչ, Ա. 100. (յայտարար), *յարանուանող*, *Renner*, *dénominateur*, *denominator*: Անուանող *dénominateur* նշանակէ անուանիչ, որպէս եւ զնոյն իսկ ցուցանէ *յարանուանող*. իսկ *յատարար* ոչ պատշաճի ալում. մանաւանդ զի ամենայն թիւ *յայտ* առնէ միութիւնս ինչ, եւ ըստ ալում *յայտարար* կարեն կոչել ամենայն թիւք հնարաւորք. փասն որոյ չէ ինչ զարմանալ ընդ փոփոխումնն, զոր արարք:  
 Անշափական (զիծ), Բ. 66, Ա. 229 (անշափակից), *Unmeßbar*, *incommensurable*, *incommensurable*.

\* Անուանին ուսողութեան որք նօտր ասացեալ նշանագրովք եղան ի փակիչ գծի, եւ անուանին՝ որ ոչ ըստ յատկութեան հաշիւին լեզուի յօրինեալ են, զորս ոչ պատշաճ թուեցաւ մեզ ի կիր արկանել յուսողութեանս: Զբազմաց ի սոցանէ զպատճառ չպատշաճելոյ իրացն՝ զորոց ասիցին, ցուցեալ ենք ի կարգիդ. զմնացելոցն դիւրին է ընթերցանելեացն ի մտաց իմանալ:

Անջատել, Ա. (տարանջատ, տարրորոշ), Discrete, discret, discretus.

Անջրգետութիւն. Բ. 1, Raum, espace, spatium.

Անցք. Բ. 206, Durchgang, Fusspunkt, pied.

Անբաւ կամ Ա. 2, 252, Բ. 4) Հա—Տւետից, continu, continuus.

Աղիւսաղիւսել | մեմատութիւն),

Առանց հաստատութեան, կամ անհաստատուն. Ա. 183, Irrational, incommensurable, unhollständig. unausmessbar, unausrechenbar, irrationel, irrationalis.

Առանցք, Բ., 321, Achse, axe axis.

Առանցք շրջելոյ, Բ. 330, Umdrehungsachse, axe de rotation.

Առաջնորդ, կամ նախընթաց (կշռութեան), Ա. 243, Vordergiltig, Untecedens, Vorsatz, antécédent, antecedens.

Առաւել, Ա. 11, Plus, plus, plus.

Առընթերաշափ, Գ. 81, Parameter, paramètre, parameter.

Առնելի, Ա. 18, Faktor, facteur, factor.

Աստեղագիտութիւն, Ա. 2, Astronomie, astronomie, astronomia.

Աստիճան, Բ. 20, Grad, degré, gradus.

Աստիճանք, Բ. 74, massstab, échell d'arpenteur.

Արդեանց կամ գործնական, Բ. 4, Ա. 2 (գործնական), Praktisch, angewandt, pratique, appliqué, applicatus.

Արդիւնք, Ա. 18 (արտադրել), Product, Factum, produit, productum, factum, առ նախնիս Արդիւնք թարգմանի, եւ յայլ լեզուս եւս միով անուամբ ասի:

Արմատ, Ա. 181, Wurzel, racine, radix.

Արմատական (քանիօնութիւն), Ա. 181, Wurzelgröße, Radicalgröße, quantité radicale, quantitas radicalis.

Արմատոյ կամ արմատական (նշան), Ա. 181, Wurzelzeichen, signe radical, signum radicale.

Արմատոյ կամ արմատական ցուցիչ, Ա. 181, Wurzel exponent, Radical-Exponent, exposant radical, exponens radicalis.

Արտաքին (անկիւն), Ա. 252, äuszere, extrême, externus.

Արտաքին կամ վերին երեսք, Բ. 2, Oberfläche, superficie, surface, superficies.

Արտաքս ոստուցել, Բ. 27, Ausspringend, saillant.

Աւելի, Գ. 106, Hoperbel, hyperbole, hyperbola.

Բազմազողմեան (անկիւն մարմնոյ), Բ. 231, 245, Mehrkantig, qui a plusieurs côtés.

Բազմամասն, Ա. 43, Polonome, zusammengesetzte, mehrnamige, complere (Grösßen), կամ fieligliedrige Ausdrücke. Polynôme, polynomium.

Բազմանիստ, Բ. 245, Poiveder, polyèdre, polyedrum.

Բազմանիստ անկիւն մարմնոյ, Բ. 231, 245, Körperliches Bieleck.

Բազմանկիւն, Բ. 26, Bieleck, Polhgon, polygone, polygonum.

Բազմանկիւնաշափութիւն, Գ. 2, Polhgonometrie, polygonométrie.

Բազմանկիւնի, Բ. 105, Fielecktig, Polygone, polygonalius.

—Թիւ, Ա. 429, Polhgonalzahl, fielecktiga Zahl, nombre polygone, numerus polygonalius.

- Բազմացուցանիչ, Ա. 18 (բազմապատկիչ), Multipliciren, *multiplier*, multiplico.
- Բազմացուցանելի, Ա. 18 (բազմապատկելի), Multiplicand, *multiplieande*, multiplicandus.
- Բազմացուցիչ, Ա. 18 (բազմապատկիչ), Multiplicator. *multiplificateur*, multiplicator.
- Բաժանած } բոլորակի, Բ. 29, Kreisausschnitt, Sector, *secteur*, sector circuli.
- Բաժին }
- Բաժանարար, Ա. 23, Theiler, Divisor, *diviseur*, divisor.
- Բաժանելի Ա. 23, Dividend, *dividende*, dividendus.
- Բաժանումն Ա. 23, Division, *division*, divisio.
- Բառնալի ճառագայթ, Գ. 79, Fahrstrahl, Radius vektor, Vektor, *rayon vecteur* կամ *vecteur*, radius vector.
- Բարձրագույն, Բ. 5, A. 2 höher, *sublime*.
- Բարձրագույն ուսողութիւն, Ա. 2, Höhere Mathematik, *mathématiques sublimes*.
- Բարձրացելու կամ ուռնցելու, Բ. 18, 28, Konver, erhaben, erhöht, *convexe*, convexus.
- Բարձրութիւն, Բ. 3, Höhe, *hauteur*, altitudo.
- Բացարձակութիւն, Բ. 48, Abstand, Entfernung, *distance*, absence, distantia.
- Բաւականութիւն (անօթի), Բ. 304, Kapazität, capacité, capacitas.
- Բեկեղ, Բ. 10, Gebrochen, *brisé*, fractum.
- ուղիղ—. Gerad gebrochen.
- կոր—. Krumm gebrochen.
- Բևեռ, Բ. 332, Pol, *pole*, polus.
- Բթանկիւն, Բ. 36, Stumpswinklig, *obtusangle*, obtusangulus.
- Բնական (ծոց), Գ. 43, Natürlich, *naturel*, naturalis.
- Բոլորակ, Բ. 28, Kreis, *cercle*, circulus.
- Բոլորակին ձգել զձեռքն արտաքույ, Բ. 35 (մակագծել), Umschreiben, circonscrire à un... tracer un cercle autour d'un (triangle....) circulus figuræ circumscriptus esse.
- Բոլորակին ձգել ներքոյ զձեռքն, Բ. 35. (պարագրեի ի բոլորակի, ստորագրել, փակագծել), Einschreiben, inscrire, circulus figuræ inscriptus esse.
- Բոլորչի (մարմին), Բ. 244, Rund, rond.
- Բովանդակութիւն, Ա. 11, Summe, somme, summa.
- Բովանդակելի, Ա. 11, Endlich, final.
- Բովանդակումն, կամ Կառարումն, Բ. 17, Komplement, complement, complementum.
- Բութ, Բ. 17, Stumpf, obtus, obtusus.
- Բուն, Ա. 101, Echt, eigentlich, propre, réel, verus.
- Բութն, Բ. 246, Phramide, pyramide, pyramis.
- Բրիգեան (ղոգարիթմոս), Ա. 302, Briggische, vulgaris (logarithmus).
- Չափան (զիծ), Բ. 23, Vertical, vertical, verticalis.
- Չափան անկիւն, Բ. 17. (ճակագիր), Scheitelwinkel, verticalwinkel, angles opposés au sommet, anguli verticales.
- Չափան, Բ. 15 (անկան կողից) Բ. 231, Scheitel, Spitze, sommet, vertex.
- Չիծ, Բ. 29, Ա. 30, Linie, ligne, linea.

- կենդրոնական, Բ. 29. Sentraallinie, ligne centrale.
- Պիտոլիւն կամ ուսումն տեսանելոյ, կամ Տեսողութիւն. Ա. 2. Optik, optique, optica.
- Պլան, Բ. 312. S'index, walze, cylindre, cylindrus.
- Պլանաձև, Բ. 312. Cylindrisch, cylindrique, cylindricus.
- Պլատոնէալ կամ կրճատեալ (բուրգն) Բ. 247. abgestutzt, abgekürzt, trônqué.
- Փնդական անկիւն, Բ. 332. Sphärisch r winkel, angle sphérique, angulus sphaericus.
- Փնդական բաղմանկիւն, Բ. 322. Sphärisches bieleck, polygon sphérique, polygonum sphaericum.
- Փնդական երեքանկիւն, Բ. 332. Sphärisches Dreieck, triangle sphérique, triangulum sphaericum.
- Փնդակերպ, Բ. 322. Sphäroid, sphéroïde sphearoidus.
- Փոգատը, Բ. 18. 28. Konkav hohl, concave, concavus.
- Փորձակից, Ա. 42. Koefficient, coefficient, coefficients.
- Փումարեալ. տես Յանլումն:
- Փունդ, Բ. 330. Kugel, sphère, sphaera.
- Փօտի (շնդոյ), Բ. 331. Zoné, zéne.
- Պատարկ, Ա. 6. Null, zéro, zerus.
- Երեսք, Բ. 2. (մականրեայթ), Fläche, aire, surface, superficies area.
- Երեսք կողմանց կամ եզերաց, Բ. 244. Gränzflächen, Seitenflächen, surface latéral, plana lateralia.
- Երեքանիստ (անկիւն մարմնոյ), Körperliches, Dreieck, triangle solide, Բ. 231. 245 triangulum solidum.
- բուրգն, Բ. dreiseitig, triangulaire, triangularis, trilaterus.
- Երեքանկիւն, Բ. 26 (եռանկիւն), Dreieck, triangle, triangulum, trigonum.
- Երեքանկիւնաչափական, Գ. 4 (եռանկիւնաչափական), Trigonometrisch, trigonométrique, trigonometricus.
- Երեքանկիւնաչափութիւն. Գ. 4. Trigonometrie, trigonométrie, trigonometria.
- Երեքանկիւնի թիւ, Ա. Dreiecks կամ Triangularzahl, dreieckige Zahl, nombre trigonal կամ triangulaire, numerus triangularius
- Երեքիդիոն, Ա. 6. Trillion, trillion.
- Երեքին, Ա. 176. Terne, terne, ternion.
- Երեքկնեալ, Ա. 250. Triplicität, triplé, triplicatus.
- Երեքկողման (ձև), Բ. 26. Dreiseitig, trilateral, triangulaire, trilaterus.
- Երեքկողման (անկիւն մարմնոյ, մարմին), Բ. 231, 245. Dreikantig, à trois carnes, trilaterus.
- Երեքմասնեան, Ա. 43. Trinome, dreitheilige (Größen), trinôme, trinomium.
- Երից կանոն, Ա. 270. Regel de tri, goldene Regel, règle de trois, regula aurea (ոսկեզէն կանոն). regula de tribus.
- Երկակտուր, Բ. 28 (տրամագիծ), Durchmesser, Diameter, diametre, diameter.
- Այսպէս թարգմանեալ կալ յնկղիղեայ երկրաչափութեան, որ կշռի իսկ քաշ անուանը diameter, իսկ անունը տրամագիծ, թող զի չէ ըստ յստակութեան լեզուի ասացեալ, շտայ բնաւ միտաւ, զոր յայտնելն կամիցի:
- Երկայնաձև խորանարդ, Բ. 245 (զուգահեռոտ), Parallelipipedum, parallélipède, parallelipipedum.
- Երկայնաձիգ բոլորակ, Գ. 92. (ձուածն), Ellipse, ellipse, ellipsis.

Որ յառաջ քան զմեզ գրեցին զերկրաչափութենէ, անուանդ ellipse եղին հայերէն Չուսնի, բայց սակայն այս անուն ոչ պատշաճի քաշ. քանզի այլ ինչ է ճուսնի, զոր յալլաղի բարբառս oval անեն. և այլ ինչ ellipse և բաղում խտրք է ի մէջ երկոցունց, որպէս յայտ է տեղեկագումնիցն երկրաչափութեան: Արդ զի մի շփոթութիւն ինչ դիպեացի յաւման, յորժամ երկուց իրաց հասարակ անուանս զնրիցմբ, հարկ եղև մեզ փոխիտման անել: Չանունդ ellipse, որ զերմաներէն կոչի längliche Runde եպար երկաշնաձիգ բարբառի, որպէս մեզ բարբառ թուեցաւ, իսկ զճուսնից պահեցար oval անուան:

Երկաշնութիւն, Բ. 3. Länge, longueur, longitudo.

Երկիզիսն, Ա. 61. Billion, billion.

Երկմասնեան, Ա. 43. Binome, zweitheilige (Größen), binôme, binomium.

Երկսասանանիստ, Բ. 309. Dodekaeder, dodécaèdre, dodecaèdram.

Երկսասանանկիւն, Բ. 159. Zwölseck, Dodekagon, dodécagone, dodecagonum.

Երկորին, Ա. 176. Ambe, ambe, binin

Երկրաչափական, Բ. 14. Geometrisch, géométrique, geometricus.

Երկրաչափութիւն, Բ. 4. Geometrie, Erdmeßkunst, géométrie, geometria.

Երկրորդական վայրկեան, Ա. 32. Sekunde, seconde, minutum secundum.

Երկրորդք, Բ. 30. (մանրերկրորդ), Sekunde, seconde, minutum secundum.

Երկրորդ արմատ. Ա. 181. Zweite Wurzel, racine deuxième կամ carrée secunda radix.

Երկրորդ կարողութիւն, Ա. 182. Zweite Potenz, seconde puissance carré, secunda potentia, quadratum.

Երրորդական վայրկեան, Ա. 32. կամ

Երրորդք, Բ. 30. Terz, tierce, minutum tertium.

Երրորդ արմատ, Ա. 18. Dritte Wurzel, racine troisième կամ cubique, tertia radix.

Երրորդ կարողութիւն, Ա. 182. Dritte Potenz, troisième puissance, cube, tertia potentia, cubus.

Եւթանկիւն, Բ. 26. Siebeneck, Heptagen, éptagone, heptagenum.

Հույզ, Ա. 75. Gerade pair (numerus) par.

Հույզ անզույգ, Ա. Gerade ungerade, pariter impar.

Հուլեալ առանցք. Գ. 109. Zweite Achse, axis conjugatus.

էջք, Բ. 37. Kathete, cathède, catheti.

Հնգհարկանել միմեանց, Բ. 12. Zusammenstoßen, rencontrer.

Թիկունք, Բ. 333. Rücken թիւ, Ա. 5. Zahl, nombre, numerus.

Թիւ համարոյ, Բ. 108. Anzahl, nombre numerus.

Ժամ, Ա. 32. Stunde, heure.

Ի բաց բառնալ, } Ի հա-

Ի բաց ջնջել } (աւարտութեան), Ա. 344. Eliminiren, éliminer, elimino.

Ի միասին կարգածք, Գ. 79. Koordinaten, coordonnées, coordinatum.

Ի միասին հատանող, Գ. 7. Kosekant, co-sécante, cosecans.

Ի միասին շօշափօղ, Գ. 7. Kotangent, co-tangente, cotangens.

Ի ներքս ամփոփեալ, Բ. 27. Einspringend, rentrant.

Լայնութիւն, Բ. 3. Breite, largeur, largitudo.

Լար, Բ. 28. Sehne, corde, souspendante, chorda, subtensa.

Լրումն, Բ. 17. Ergänzung, Supplement, supplément, supplementum.

խառն, Բ. 10. 12. Gemischt *Խառն կամ՝ զործնական (ուսողութիւն), Բ.*

4. angewandt, praktisch, pratique, appliqué, applicata.

խառնում, Ա. 176. Kombination, combinaison, combinatio.

հարիսխ, Բ. 27. 28. Grundlinie, grundseite, Basis (*ժարմոյ*), grundfläche  
Basis, base, basis—*զոգարիթմայց, Ա. 297.* Grundzahl, Basis, base  
basis.

խոնարհագոյն, Բ. 5. Ա. 2. Niedere, elementar, élémentaire, elementaris.

—ուսողութիւն, Ա. 2. Niedere, elementäre Mathematik, mathématiques  
élémentaires, mathesis elementaris.

խոտորնակութիւն, Բ. 75. Transversale, ligne transversale.

խոտորնակ առանցք. Գ. 106. Erste Achse, axis transversus.

խոտորնակ համեմատութիւն, Ա. 252. Ferkehrte *կամ* indirekte Proportion, pro-  
portion indirecte, proportio inversa.

խորանարդ, Բ. 245. Ա. 181. Würfel, Kubus, cube, nombre cubique, cubus.

խորութիւն, Բ. 3. Tiefe, profondeur, profunditas.

Սալր կամ զագաթն (*երեքանկեան*), Բ. 36. Spitze, sommet, extrémité,  
vertex.

Մնանկի, Բ. 330. Generatrix, beschreibende Linie, Erzeugungslinie, gène-  
ratrice, generatrix.

Մոց, Գ. 6. Sinus, sinus, sinus.

Մոց ամբողջ, Գ. 10. Sinus totus, sinus total, sinus totus.

Մոցակից, Գ. 7. Kosinus, co-sinus, cosinus.

Մուռ, Բ. 16. Schief, oblique, obliquus.

Մուռ (*սղցած*), Բ. 245. 247. (*անկիւն*), Բ. 16 (*խոտոր*), Schief, oblique, obli-  
quus.

Մոանկիւն, Բ. 917. (*շեղանկիւն, խոտորանկիւն*), Schiefwinkling, obliquangle,  
obliquangulus.

Կազմած (*երկրաչափական*), Բ. 24. Konstruktion, construction, construc-  
tio.

Կանոն, Ա. 270. Regel, règle, regula.

Կանոնատր, Բ. 27 (*կանոնափակ*), Regulär, regelmässig, regulier, regularis.

Կանոն զուգելոյ, Ա. 336. Alligationsregel, règle d'alliage.

Կանոն ընկերութեան, Ա. 284. Gesellschaftsregel, règle de compagnie, regula  
societatis.

Կատարումն, տես՝ Բովանդակումն:

Կարակն, Բ. 11. Zirkel, compas.

Կարգ կամ շարք, Ա. 414. Reihe, suite 2. Systeme, méthode, système.

Կարգած, Բ. 29. Ordinate, ordonnée, appliquée, ordinata.

Կարգատր, Բ. 27 (*կանոնափակ*) (*ժարմիւն*), Բ. 244. Regulär, regelmässig, re-  
gulier, regularis.

Կարողութիւն, Ա. 54. Potenz, puissance, potentia.

Կենդրոն կամ՝ միջավայր կամ՝ միջոց, Բ. 28. (*միջակէտ*), Centrum, Mittelpunkt,  
centre, centrum.

Հայտ երիտ անուանա ունիմք ի նախնեաց, որովք վարեցար յուսողութեանս. մեզ  
լաւ թուի զերկուս միայն այս է զկենդրոն եւ զմիջավայր առնուլ ի կիր, զկենդրոն

վասն բոլորակի, իսկ զմիջափայր եւ՝ վասն բոլորակի, եւ՝ վասն միջին կիտի ուղիղ ինչ զծի. քանզի միջոց ի հաշիւքնն ասի եւ զայլ ինչ իրաց: Թողումք սովորութեան հաստատել զերկուս ի սոցանէ:

Կենդրոնական անկիւն Բ. 30. (շրջանակադիր անկիւն), Centralwinkel, Mittelpunktswinkel, angle central, angulum ad centrum.

Կենդրոնական գիծ. Բ. 29. Centrallinie, ligne centrale.

Կենդրոնակից, Բ. 29 (համակենդրոն), Koncentrisch, concentrique.

Կերպարանաւոր թիւ. Ա. 426. Figurirte Zahl, nombre figuré, numerus figuratus.

Կէս բոլորակ, Բ. 28. Halbkreis, demi-cercle, semicirculus.

Կէս երկապաւոր, Բ. 28 (կիսաաւորամագիծ), Halbmesser, Radius, rayon, demi-diamètre, semidiameter, radius.

Կէտ, Բ. 3. Punkt, point, punctum.

Կէտ կաւարածի, Բ. 9. Endpunkt.

Կէտ սկզբան, Բ. 9 Anfangspunkt.

Կէտ հատանկիւն, Բ. 12. Durchschnittspunkt, point d'intersection.

Կէտ շօշափման կամ շօշափելոյ, Բ. 144. Berührungspunkt, point de contact.

Կիսագունդ, Բ. 331. Halbkugel, Hemisphäre, hémisphère, hemisphaerium.

Կից անկիւն, Բ. 16. Nebenwinkel, angle adjacent, contigu, de côté, de contigence, anguli deinceps positi.

Կշռեալ անկիւն, Բ. 23. Forrespondirende Winkel, Gegenwinkel, angulus correspondens.

Կշիւ, Ա. 72. Maß, mesure, diviseur, facteur, divisor տես Չափ:

Կշռութիւն, Ա. 243. Derhältniss, rapport, raison, ratio.

Կող, Բ. 231. Kante, Seitenlinie, seite, côte, arête, latus.

Կողմն (զծին), Բ. 12. 26. Seite,

—(մարմնոյ), Բ. 244. Côté, carne, latus.

Կացեալ ի վերոյ, Բ. 234, Aufstehende Kante.

Կոճղ, Բ. 266. Trunkus, tronc.

Կոն, Բ. 321 (կոնոն), Kegel, cône, conus Ձկոնոն դասք վրիպակաւ մուծեալ ի հայ լեզու եւ յամենայն զիրս առաջնոցն Կոն ասի, որ է ուղիղն:

Կոնադիծ, Parabel, parabole.

Կոնաձեւ, Բ. 321. Kegelförmig, conique, conicus.

Կոր, Բ. 9. Krumm, courbe, curvus.

Կորագիծ, Բ. 26. Krummlinig, curviligne, curvilineus.

Կոտոր, Ա. 100 (կոտորակ), Bruch, fraction, fractio.

Կոտորեալ թիւ, Ա. 100. Gebrochene Zahl, fraction nombre rompu, fractio.

Կարւած, Բ. 207. Schnitt, section, sectio.

—անկիւնագիծ, Բ. 246. Diagonalschnitt, sectio diagonalis.

Կրկնեալ, Ա. 250. Duplicirt, doublé, duplicatus.

Հակառակ (քանիօնութիւն), Ա. 40. Entgegengesetzte Grosse, quantité opposée, quantitates oppositae կամ contrariae.

Համազգի, Ա. 9. Gleichartig, homogen, homogène, homogeneous, similis.

Համաչափ, Բ. 27. Symmetrisch, symétrique.

Համարիչ, Ա. 100. Zahler, numérateur, numerator.

Համարողական, Ա. 241. (կշռութիւն), Arithmetisch, arithmétique, arithmeticus.

- Համարողութիւն, Ա. 1. Arithmetik, Rechenkunst, arithmétique, arithmetica.
- Համեմատական, Ա. 252. Proportional, proportionnel, proportionalis.
- դիծ, Բ. 64. Proportionallinie, ligne proportionnelle, linea proportionalis.
- թիւ, Ա. 252. Proportional zahl, nombre proportionnel, numerus proportionalis.
- կարակն, Բ. 79. Proportionalzirkel, compas proportionnel.
- Համեմատութիւն, Ա. 251. Proportion, proportion, proportio.
- Համօրէն կամ հասարակաց, Ա. 88. Gemeinschaftlich, commun, communis.
- Հանելի (թիւ), Ա. 14. (փոքր թիւ). Subtrahendus, numerus subtrahendus.
- Հանումն, Ա. 14. Subtraktion, soustraction, subtractio.
- Հասարակաց օրինակաւ, Ա. 154. Allgemein, en général.
- Հասարակել, Բ. 52. Halbiren, partager en deux.
- Հաստատական, Ա. 41 (տրական), Bejahend, positiv, additiv, positif, affirmativus, positivus.
- Հաստատաչափութիւն, Բ. 5. Stereometrie, Körpermessung, förderliche Geometrie, Geometrie des Raumes, stéréométrie, stereometria.
- Հաստատուն (արմատ), Ա. 183. Rational, commensurabel, messbar, rationnel, rationalis.
- Հատած, Բ. 29. Abschnitt, Segment, segment, segmentum.
- բոլորակի, Բ. 29. Kreisabschnitt, Kreissegment, segment de cercle, segmentum circuli.
- կոնի, Գ. 79. Kegelschnitt, section conique, sectio conica.
- Հատանել զմիմեանս (զծից), Բ. 12. Schneiden, se couper, seco.
- Հատանօղ, Բ. 12 (հատուածօղ), Բ. 12. Sekante, sécante, secans.
- Հարթ (երես), Բ. 12. (մակարդակ), Eben, plan, planum.
- անկիւն, Բ. 15. Flächenwinkel, geradewinkel, angulus planus.
- 2.— անկիւն երեսաց, Flächenwinkel (ի հաստատաչափութեան), angle plane.
- Հարթաչափութիւն, Բ. 5. (մակերեսութաչափութիւն, մակարդակաչափութիւն), Planimetrie, ebene geometrie, geometrie der Ebene, planimétrie, planimetria.
- Հարթ բեկեալ, Բ. 12. Eben gebrochen.
- Հաւասար, Ա. 9. Gleich, égal, aequalis.
- Հաւասարակող կամ } Բ. 27. Gleichseitig, équilateral, aequilaterus.
- Հաւասարակողմ, }
- Յեկղիղեայ երկրաչափութեան դոտար թարգմանեալ Հաւասարակող.
- Հաւասարանկիւն, Բ. 27. Gleichwinklig, isagone, équiangle, aequiangulus.
- Հաւասարասրուն, Բ. 36. (երկկողմնադույզ), Gleichschenklig, isocèle, aequicrus, isosceles.
- Յեկղիղեայ երկրաչափութեան դոտար թարգմանեալ հաւասարասրուն ըստ բուն մտաց aequicrurus անուան, վասն որոյ անվորդ է այսուհետեւ ի կիրարկանել զանունդ երկկողմնադույզ, զոր հնարեցին յետինք:
- Հաւասար հեռաւոր, Բ. 22 (զուգահեռական). Parallel, parallèle, parallelus.
- բոլորակը, Բ. 331. Kleinere կամ Parallelkreise, parallèles, circuli paralleles.

- ձև**, Բ. 27. (*զուգահեռադիծ*), Parallelogramm, parallélogramme, parallelogramum.
- Հաստատութիւն**, Ա. 309. Gleichung, équation, equatio.
- առաջնայ աստիճանի**, Ա. 318. Gleichung des ersten Grades, équation du premier degré, equatio primi gradus.
- երկրորդ աստիճանի**, Ա. 373. Gleichung des zweiten Grades *կամ* quadratische Gleichung, équation du second degré, equatio secundi gradus *կամ* quadratica.
- խառն երկրորդ աստիճանի**, Ա. 373. Unreine quadratische Gleichung, équation mixte *կամ* complète du second degré, equatio quadratica completa.
- պարզ երկրորդ աստիճանի**, Ա. 373. Reine quadratische Gleichung, équation pure du second degré, equatio quadratica pura.
- զուգութեան կամ նոյնութեան**, Ա. 310. Identitäts Gleichung, identische Gleichung, équation d'identité, equatio identitatem habere.
- Հաստատ ուղղեալ**, Բ. 22. Gleich gerichtet.
- Հեռադիր**, Բ. 247. Apothem, apothème.
- Հեռացեալ կամ մեկնող**, Բ. 22. (*բացահայեաց*), Divergirend, divergent, divergent, divergens.
- Հեռաւորութիւն**, Բ. 48. Abstand, Entfernung, distance.
- Հինգանկիւն**, Բ. 26. Fünfeck, Pentagon, pentagone, pentagonum.
- Հինգանկիւնի**, Բ. 108. Fünfeckig, pentagone, pentagonum.
- Հինգկողմեան (ձև)**, Բ. 26. Fünfeitig, pentagona, pentagonum.
- Հնգանկիւս (մարմին)**, Բ. 244 Fünfeckig, Pentaeder, pentaèdre, pentaedrum.
- Հինգանկիւնի թիւ**, Ա. 248. Pentagonalzah, nombre pentagone, numerus pentagonalis.
- Հնգեռասանկիւն**, Բ. Fünfeck, Pentedekagon, quindécagone, quindecagonum.
- Հնոց (կոնագծի..)**, Գ. 79. Brennpunkt, Fokus, foyer, focus.
- Հորիզոնական**, Բ. 23. Horizontal, horizontal, horizontalis.
- Ձև**, Բ. 2. Figur, figure, figura.
- Ձգական**, Բ. 206. Projektirend.
- Ձգումն**, Բ. 206. Projektion, projection.
- Լոգարիթմական**, Ա. 297. Logarithmisch, logarithmique, logarithmicus.
- Լոգարիթմոս**, Ա. 297. Logarithmus, logarithme, logarithmus.
- Լուդոլֆեան թիւ**, Բ. 172. Ludolfsche Zahl.
- Ճառագայթ**, Բ. 28. Radius, Halbmesser, rayon, demidiarmètre, radius.
- Մաթեմատիկեան կամ մաթեմատիկական**, Ա. 7. Mathematisch, mathématique.
- Մասնաւոր (արդիւնք, կոտոր, եւ այլն)** Partial, partiel.
- Մասնաւոր կոտոր**, Ա. 149. Partialbruch, fraction partielle.
- Մարմին**, Բ. 1. Körper, solide, corps, solidum, corpus.
- Մեծ կամ մեծագոյն համօրէն (հասարակաց) կշիռ**, Ա. 88. Grösste gemeinsame Theiler, le plus grand diviseur commun, maxima communis mensura.
- Մեծագոյն առանցք**, Գ. 92. Größere Achse, axis principalis *կամ* axis major.

—բոլորակ կամ Միջօրեայ, Բ. 331. Grossere Kreis, meridian, méridien.

—Հատած, Բ. 115. Größere Segment, segmentum major.

Մեկնող կամ Հեռացիկ, Բ. 22. Divergirend, divergent, divergent, divergens.  
Մենքենական դիտութիւն, Բ. 331. Mechanik, mécanique, mechanica.

Մերձաւորութիւն, Ա. 161. Näherung, approximation.

Մերձեցիկ, Բ. 22. Konvergirend, konvergent, convergent, convergens.

Մերձեցուցիկ կամ խոն կամ դորձական (դորձական), Բ. 4. Angewandt, praktisch, appliqué, pratique, applicatus.

Միաբան, կամ Համախօս, Բ. 35. (Համադիր), Gleichnamig, homolog, homologue, homo'ogus.

Միամասն, Ա. 43. Monome, einnamige, Incomplexe (Grossen), monôme, (quantitas) monomia կամ incomplexa.

Միղիոն, Ա. 6. Million, million.

Միութիւն, Ա. 5. Einheit, unité, unitas.

—գծի, Բ. 175. Linealeinheit.

Միջին համեմատական, Ա. 252. Mittlere Proportionalzahl, moyenne proportionnelle, medius terminus.

Միջակայր կամ } Centrum, Mittelpunkt, centre, centrum տես էւ. կենդրոն,  
Միջոց, }  
Միջնորդ համարողութեան, կամ համարողական, Ա. 290. Arithmetische Mittel, moyen arithmétique.

Միջօրեայ, տես Մեծագոյն բոլորակ:

Միտեայ, Բ. 17. Geneigt, incliné, inclinatus.

Միտութիւն, Բ. 16. Reigung, inclinaison, inclinatio.

Միւսանգամ բազմացուցիկ, Ա. 250. (ստորաբազմապատկիկ), Submultiplicirt, sousmultiplié, submultiplicatus.

—երեքկնիկ, Ա. 250. (ստորաեռապատկիկ), Subtriplicirt, sous-triplé, subtriplicatus.

—կրկնիկ, Ա. 250. (ստորակրկնապատկիկ), Subduplicirt, sous-doublé, subduplicatus.

Մղոն, Ա. 30. Mille, mille.

Մնացորդ, Ա. 24. Rest, reste, résidu, residuum (ի բաժանման).

Մտացածին, Ա. 196. Imaginär, imaginaire, imaginarius.

Ցածած, Բ. 103, տես Ռոմբոս:

Ցայտնիչ, Ա. 302. Charakteristik, kennziffer, caractéristique, charakteristika.

Ցանդիմանակաց, Բ. 38 (Հակադիր), Gegenüberlegend, opposé, oppositus.

Ցալաած, Գ. 79. Abscisse, abscisse, obscissa.

Ցաջորդ, Ա. 243. (ի կշռութեան), Hinterglied, Konsequent, Nachsatz consequent, consequens.

Ցառաջաւորութիւն, Ա. 414. Progression, progression, progressio.

Ցաւիլի, Ա. 12. Summand, Additionsposten, partie.

Ցաւելաած, Ա. Mantissa, mantisse, mantissa.

Ցաւելումն, Ա. 302. Addition, addition, additio.

Ցեռեայ կանոն, Ա. 281 Kettenregel, règle conjointe.

Ցեռեայ կոտոր, Ա. 147. Kettenbruch, fraction continue.

- Յօդուածոյ, Ա. 43. (բաղադրեալ). Zusammengesetzt, composé, complexe, complexus, compositus.
- Յօդուածոյ Համեմատութիւն, Ա. 262. Zusammengesetzte, Proportion, proportion composée, proportio composita.
- Նախաւոր թիւ, Ա. 72. Primzahl, Stammzahl, einfache Zahl, nombre premier, nombre simple, numerus primus կամ simplex.
- Ներքին, Ա. 252. P. Innere, mittlere, moyen, intérieur, internus.
- անկիւն, P. 23. Innere Winkel, angle intérieur, angulus internus.
- Հակառակ անկիւնը, P. 36. Innere Gegenwinkel, anguli interni oppositi.
- Ներքնաձիւղ, P. 36. (Հակադիւղ). Hypothenuse, hypothénuse, hypothenusa.
- Նման, P. 14. Ähnlich, semblable, similis.
- Նմանութիւն, P. 14. Ähnlichkeit, similitude, similitudo.
- Նշան, Ա. 11. Zeichen, signe, signum.
- Նշանագիր, Ա. 40. Buchstab, lettre, littera.
- Նշանագրութիւն Համարողութիւն, Ա. 2. Algebra, Buchstabenrechnung, Buchstabenrechnung, algèbre, algebra, arithmetica generalis.
- Նոնիոս կամ Վեռնիէր, P. 84. Nonius, Wernier.
- Նուազ, Ա. 14. Minus, moins, minus.
- Նուազելի թիւ, Ա. 14. (մէջ թիւ). Minuend, numerus minuendus.
- Նուազող, Ա. 59. Abnehmend fallend, décroissant, decrescens.
- Շրջան կամ շրջումն, Ա. 132. Période, période, periodus.
- Շրջանակ, P. 2 (շրջապակի պարալափ). Umfang, Perimeter, périmètre, contour, perimetrum.
- Շրջապատ, P. 28. Kreislinie, Peripherie, circonference, périphérie, periphèria.
- Շրջեալ գորութիւն, Ա. 149. Reducirter Werth, valeur réduite.
- Շրջմանց յեռեալ կտոր, Ա. 148. Periodischer Kettenbruch, fraction continue périodique.  $\frac{a}{b}$
- տասնեկորդական կտոր, Ա. 132. Periodischer Decimalbruch, fraction décimale continue կամ périodique, fractionnes decimales periodicae.
- Շրջեալ ծոց, Գ. 7. Duferinus, Sinus versus, sinus verse, sinus versus.
- Շրջեալ ծոցակից, Գ. 7. Duercosinus, Kosinus versus, co-sinus verse, cosinus versus.
- Շօշափել (գծից) զմիմեանս, P. 29. Berühren, toucher, tango.
- Շօշափող երեսը, P. 332. Tangirende, berührende Ebene, tangent, tangens.
- P. 29. Tangent, Berührungslinie, tangente, tangens.
- ի ներքոյ, Գ. 87. Subtangent, subtangens.
- Ողջոյն թիւ, կամ ամբողջ թիւ, Ganze Zahl, nombre entier.
- Ողջութեան կամ ամբողջական Հաշիւ, Ա. 102. Integralrechnung, calcul intégral.
- Ոսկեղէն կանոն, Ա. 270. Goldene Regel, regula aurea.
- Ոտն, P. 206. Fußpunkt, Durchgang, pied.
- Ութանկիւն, P. 160. Achteck, octogone, octaedrum.
- Ութանիւտ, P. 308. Oktaeder, octaedre, octaedrum.
- Ուղիղ, P. 9. Gerad (Համեմատութիւն), Ա. 267. Gerad կամ direkt, direct, rectus.
- անկիւն, P. 16. Rechter Winkel, angle droit, angulus rectus.
- առնել զշրջապատն, P. 168. Rectification, réctification.

- Ուղղագիծ, Բ. 26. Geradlinig, rectiligne, rectiligneus.
- Ուղղաձիգ կամ գազաթան (գիծ), Բ. 23. (Երեսք), Բ. 23. Vertikal, vertical, verticalis.
- Ուղղանկիւն, Բ. 36, 245. Rechtwinkling, rectangle, rectangulaire, rectangulus: Իբր զոյ, 2. Բ. 103. Rechteck, Oblang, oblong, rectangle, rectangulum.
- Ուղղիչ, Բ. 321. Richtungslinie, Directrix, directrice, directrix.
- Ուղղորդ, Բ. 17. Senkrecht, lothrecht, normal, perpendikulär, perpendicularre, à plomb, perpendicularis.
- գիծ, Բ. 17 (ուղղահայեաց), Normale, Senkrechte, Loth, Perpendikel, perpendicule, perpendiculum.
- (ի կոնագծի), Գ. 87, Normale, normalis.
- կամ Ուղիղ (սղոցած), Բ. 245, 247. Gerade, senkrecht, drott, rectus.
- (գիծ) ի ներքոյ, Գ. 78. Subnormale, subnormalis.
- Ուղղութիւն, Բ. 5. Richtung, direction, directio.
- Ուռուցեալ, Բ. 18, 28. Konkav, erhaben, concave, concavus.
- Ուսողութիւն, Ա. 1. Mathematik, mathématiques, mathesis.
- Ուրացական, Ա. 41 (բացասական), negativ, subtractiv, verneinend, négatif, negativus.
- Չափ, Բ. 34 Maß, mesure 2. տես Քանիօնութիւն:
- Չափելի, Բ. 66, Messbar, kommensurabel, commensurable, commensurabilis.
- Չափումն, Բ. 3. Abmessung, Dimension, dimension, dimensio.
- Չհասարակող, Բ. 36, 103. Ungleichseitig, scalène, inéquilatère, sialenus.
- Չհասասար, Ա. 9. Ungleich, inégal, inaequalis.
- ուղղեալ, Բ. 22. Ungleich gerichtet.
- Չորեքանկաւ (անկիւն մարմնոյ), Բ. 231, 245. Körperliches Diereck carré, quadrangulaire, angulus quadrangularis.
- մարմին, Fiereckig, Tetraeder, tétraèdre, tetraedrum.
- Չորեքանկիւն, Բ. 26. Fiereck, quadrangle, quadrangulum, tetragonum.
- Չորեքանկիւնաչափութիւն, Գ. 2. Tetragonometrie, tétragonométrie, tetragonometria.
- Չորեքանկիւնի ձեւ, Բ. Fiereck, tétragone, quadrangulum, tetragonum.
- Չորեքին, Ա. 178. Kuaternen, quaterne, quaternion.
- Չորեքկողմեան (ձեւ), Բ. 26. Viersseitig, quadrilatere, quadrilaterus.
- (անկիւն մարմնոյ, մարմին), Բ. 231, 245. Vierkantig, quadrangulaire, quadrangularis, quadrilaterus.
- Չորեքկուսի, Ա. 182. Բ. 103. Kuadrat, nombre carré, quadratum. 2. Kuadrat, regelmässiges Fiereck, carré, quadratum.
- Չորրորդ, Ա. 100. Fiertel, quart, quadrans.
- բոլորակի, Բ. 28. Fiertelkreis, Quadrant, quadrant de cercle, quadrans.
- արմատ, Ա. 181. Vierte Wurzel, racine quatrieme, quarta radix.
- կարողութիւն, Ա. 181. Vierte Potenz, quatrieme puissance կամ carré— carré կամ bi-carré, quarta potentia.
- Պաշտօնակիցք, Գ. 7. Kofunktionen, cofunctio.
- Պաշտօնաւոր, Գ. 2. Funktion, fonction.

- Պատշաճական, Բ. 14. Kongruent, congruens.
- Պատշաճականութիւն, Բ. 36. Kongruenz.
- Պարզ կամ սուրբ, Բ. 2. Einfach, simple, pur.
- (ուսողութիւն), Ա. 2. Reine (Mathematik) theoretisch (mathématiques).  
pures, théorique, mathesis pura.
- Պիթագորեան կանոն կամ հրաման, Բ. 90. Pythagoräischer Satz.
- Ռոմբոս, Բ. 103 (տարանկիւն), Rhombus, Raute, losange, rhombus.
- Ռոմբոսակերպ, Բ. 103. Rhomboid, rhombolde, rhomboides.
- Սահանայ հաշիւ, Ա. յոչ. Fluxionsrechnung, méthode des fluxions.
- Սեղան, Բ. 27, (տրապիզ). Trapez, trapèze, trapezium. Զանազ տրապէզ-  
դասանմբ սեղան թարգմանեալ, վասն որոյ յի հարկ զյոյն անունդ տրապիզ  
անուոյ աշուհեան ի կիր
- Սեղանակերպ, Բ. 27 (տրապիզեան բառանկիւն, տրապիզիտ). Trapezoid, trapé-  
zoide, trapezoides. Զնոյն զոր վասն սեղանի ասացար, զսմանէ եւ ասելի է:
- Սեղանի բաժանած զնոյն, Բ. 332. Keilförmiger Kugelausschnitt.
- Սղոցած, Բ. 244 (հասուածակողմն). Prisma, prisme, prisma. Լաւ թուեցաւ  
մեզ ասել Սղոցած, զի այսպէս իսկ նշանակէ ի յոյն լեզու անունդ prisme զոր  
եւ Արարացիք նոյնպէս կոչեն Πρίσμα մեծաւոր, որ է ասել հշրդիտ Սղոցած:
- Սուր (անկիւն), Բ. 17. Spitz, aigu, acutus.
- Սուր կամ սարդ (ուսողութիւն...) Բ. 4. Rein, theoretisch, pur, théorique, purus
- Սովորական համարողութիւն, Ա. 1. Zifferrechnung, gemeine Rechenkunst  
կամ Arithmetik Zahlenlehre, arithmétique, arithmetica.
- Սութիւն, Ա. 7. Punkt, point, punctum. տես Կէտ:
- Սրանկիւն, Բ. 36. Spitzwinkling, acutangle, acutangulus.
- Սրունք, Բ. 15, Schenkel, crurum.
- Վալրկեան, Բ. 20, Ա. 32 (մանրամասն). Minut, minute, minutum.
- Վաթսնեկորդական, Բ. 30. Sechsesimal, sechzigtheilig.
- Վեանիւք, տես Նոնիստ:
- Վեցանկիւն, Բ. 108. Sechseck, Heragon, hexagone, hexagonum.
- Վեցանիստ (մարմին), Բ. 244. Sechseckig, Hexaeder, hexaëdre, hexaedrum.
- Տանկի հառազայթ, Գ. 96. տես Բառնալի հառազայթ:
- Տասնանկիւն, Բ. 161. Zehneck, Dekagon, décagone, decagonum.
- Տասնեկորդական, Բ. Decimal, zehnthellig, décimal, decimalis.
- կտոր, Ա. 124. Decimalbruch, zehnthellige, Brüche, fraction déci-  
male, fractio decimalis.
- Տասնկարեան կամ տասնեկորդական (կարգ), Ա. 6. Dekadisches Sistem, De-  
kadik, rang décimal, decimalis.
- Տարածութիւն կամ անշրջկետութիւն երեսաց, Բ. 2. Flächeninhalt, Flächenraum,  
aire, area.
- Տարածութիւն կամ անշրջկետութիւն մարմնոյ, Բ. Körperinhalt.
- Տարբ, Բ. 54. Exlement.
- Ցեղական, Ա. 196. (երեւակայական), Imaginär, imaginaire, imaginarius.
- Ցուցիչ, Ա. Exponent, exposant, exponens.
- Ֆոզուս, Բ. Fuseau
- Փիսկեան, Ա. 2. Phvsische, phvsikalisch, physique, physicalis. Թէպէտ եւ  
մարմնեք երբեմն փոխանակ physicalis անուան վարել անուամբ Բնական,

զոր օրինակ ասել Բնական գիտութիւն. բայց սակայն առ ի խտրել ի մեւ  
բանէ որ է Naturalis, Հարկ է եւ զանունս Փիւսկեան, որ էի նախնեաց՝ պա-  
հել զի մի շփոթութիւն լինիցի որպէս դիպի, իսկ, չորժամ ասիցի, Բնական Օ-  
րենք, որ յերկուս միտս հարկանի, նոյնպէս Բնական գործիք, եւ այլլը:

— ուսումն, փիղիսոփայութիւն, Ա. 2. Ի-hysik, physique, physica.

Փոխանակելն, Ա. 343. Substitution. substitution, substitutio.

Փոխանակաւ անկիւն, }  
Փոփոխ անկիւն, } Բ. 23. Wechselwinkel, angle alterne, anguli alterni.

Փոքրագոյն առանցք, Գ. 74. Kleinere Achse, axis minor.

Փոքրագոյն հատած, Բ. 115. Kleinere Segment, segmentum minor.

Փոքրկացեալ աստիճանք, Բ. 76. Verjüngte Mabstab, échelle de reduction.

Քաներորդ, Ա. 23. (քանորդ), Quotient, Quotus, quotient, quotus.

Քանիւնութիւն, Ա. 1. Quantität, Grosse, quantité, quantitas.

Քսանանիստ (մարմին), Բ. 313. Ikosaeder, icosaedre, icosaedrum.

Օտարազգի, Ա. 9. Ungleichartig, heierogen, hétérogène, dissimilis, he-  
terogeneus.

ВОПРОСЫ АНАЛИТИЧЕСКОЙ ГЕОМЕТРИИ  
В ТРУДЕ ГУКАСА ТЕРТЕРЯНЦА  
«ТРИГОНОМЕТРИЯ И КОНИЧЕСКИЕ СЕЧЕНИЯ»

## Резюме

В XIX в. по сравнению с предшествующим столетием значительно увеличивается издание учебной литературы, охватываются новые разделы математики. Не считая переиздания, выходят в свет: по арифметике более 60 книг, по геометрии—13, по алгебре—8 и по тригонометрии и коническим сечениям—3. Значительный интерес представляет книга Г. Тертерянца «Тригонометрия и конические сечения», вышедшая в 1846 г. в Вене на древнеармянском языке (грабаре). Объем книги составляет 134 стр. «Коническим сечениям» отведено 44 страницы. Из 34 геометрических чертежей, помещенных в конце книги, 21 относятся к коническим сечениям.

В разделе «Конические сечения» рассматриваются кривые второго порядка, парабола, эллипс и гипербола. Даются четкие определения, выводятся уравнения этих кривых, указываются способы их построения, проводятся к ним касательные. Далее определяется площадь, ограниченная координатами  $x$ ,  $y$  и частью кривой параболы, и другие соотношения.

Несмотря на введение автором прямоугольных и косоугольных систем координат, все основные соотношения и уравнения выводятся синтетическим методом. В обозначениях и уравнениях применяются буквы армянского алфавита. Исключительное значение труда Тертерянца для распространения математических знаний среди армян очевидно. Вместе с тем труд этот дает возможность познакомиться с армянской математической терминологией, применявшейся в середине XIX в., в частности в области аналитической геометрии. В книге на 14 страницах приводятся основные математические термины на армянском языке и соответствующие значения этих терминов на немецком, французском и латинском языках.